provincie GELDERLAND

BESLUIT WET NATUURBESCHERMING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND

Wet natuurbescherming hoofdstuk 3, ontheffing soorten

Datum besluit : 3 juli 2018
Onderwerp : Wet natuurbescherming – 2017-016046 - gemeente Apeldoorn
Activiteit : renovatie van 44 woningen (complex 2003) aan de Hackfortweg te Loenen
Verlenen/weigeren : verlenen ontheffing

Aanvrager : Veluwonen
Zaaknummer : 2017-016046

Documentnummer(s). inzagestukken: 02730783, 02780316, 02807672, 02811600, 02821772, 02821837, 02823873, 02825618, 02827658, 02834366, 02856549, 02864212, 02864256, 02867735

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van Veluwonen, postbus 72, 6960 AB te Eerbeek, hierna te noemen de aanvrager, van 23 november 2017 om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:
- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje '*beoordeling'* wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met enkele algemene bepalingen en een toelichting op het verdere procesverloop ('*overige verplichtingen' en 'zienswijzen'*).

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Op 23 november 2017 ontvingen wij een aanvraag van Veluwonen voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wnb op grond van artikel 3.1 lid 2 en lid 4 voor het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten van de Huismus en Gierzwaluw en van artikel 3.5 lid 2 en lid 4 voor het opzettelijk vernielen en beschadigen van voortplantings- en rustplaatsen van de Gewone dwergvleermuis en de Laatvlieger.

De ontheffing wordt aangevraagd in het kader van het in de wet genoemde belang de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

De aanvraag maakt deel uit van deze ontheffing.

Er is voor het aangevraagde project/de werkzaamheden niet eerder een ontheffing verleend.

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Op 8 februari 2018 hebben wij van de aanvrager aanvullende stukken ontvangen. Op 13 en op 17 april 2018 hebben wij van de aanvrager aanvullende informatie ontvangen waarom wij per e-mail van 28 maart en 17 april 2018 hebben verzocht. Op 23 april 2018 is telefonisch contact geweest en is bevestigd dat aanvullende maatregelen voor de Laatvlieger worden getroffen.

Per e-mail van 29 juni 2018 is door Veluwonen (brief d.d. 27 juni 2018) verzocht om de aanvraag te wijzigen waarbij de woning aan de Hackfortweg nr. 7 wordt toegevoegd aan de ontheffingsaanvraag. Dit betreft een particuliere woning die ook deelneemt aan de renovatiewerkzaamheden. De woning wordt derhalve meegenomen in de verdere besluitvorming. Omdat in de woning verblijfplaatsen van de Gierzwaluw en de Laatvlieger aanwezig zijn, is ook een ecologische onderbouwing aangeleverd.

Deze aanvraag is nog niet getoetst aan het gebiedendeel van de Wet natuurbescherming. Mogelijk is hier ook een vergunning Wnb voor nodig. Indien dit het geval is, dient de aanvrager deze ook bij de provincie aan te vragen.

Het ontwerpbesluit heeft gedurende zes weken ter inzage gelegen. Er zijn zienswijzen ingekomen als reactie op de terinzagelegging van het ontwerpbesluit.

Op deze aanvraag is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing verklaard.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op de artikelen 3.3 lid 1 en lid 4 (Vogelrichtlijnsoorten), 3.8 lid 1 en lid 5 (Habitatrichtlijnsoorten), van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE VERLENEN

aan Veluwonen, postbus 72, 6960 AB te Eerbeek;

voor de soorten, verbodsbepalingen en wettelijke belangen zoals weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Soorten, verboden en belangen

Soort	Verbod		Belang
Huismus (*Passer domesticus*)	Artikel 3.1 lid 2	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten	A
Gierzwaluw (*Apus apus*)	Artikel 3.1 lid 2	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten	A
Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)	Artikel 3.5 lid 2 Artikel 3.5 lid 4	Het opzettelijk verstoren Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	B
Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)	Artikel 3.5 lid 2 Artikel 3.5 lid 4	Het opzettelijk verstoren Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	B

Belang:
A. (Vogelrichtlijn) Artikel 3.3 lid 4b onder 1 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid.
B. (Habitatrichtlijn) Artikel 3.8 lid 5b onder 3 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten

Aan deze ontheffing zijn op grond van artikel 5.3 van de Wet natuurbescherming de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing geldt voor 44 projectwoningen aan de Hackfortweg in Loenen, zoals aangegeven op de kaart in bijlage 1.

2. De geldigheidsduur van de ontheffing eindigt op 31 december 2019.

3. De ontheffing geldt uitsluitend voor de soorten, verboden en belangen zoals weergegeven in tabel 1.

4. De ontheffinghouder dient contact op te nemen met de Provincie Gelderland indien er verbodsbepalingen worden overtreden, waarvoor geen ontheffing is verleend. Dit kan het geval zijn als er negatieve effecten optreden op soorten waarvoor geen ontheffing is verleend of als er onverwachte negatieve effecten van de activiteiten optreden. Dit kan via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016046.

5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.

6. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de activiteiten van de ontheffing worden uitgevoerd over een (digitale) kopie van deze ontheffing, en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.

7. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.

8. Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016046.

9. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige[1] op het gebied van de Huismus, Gierzwaluw, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger.

10. De deskundige op het gebied van de Huismus, Gierzwaluw, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger houdt alle bevindingen bij in een logboek en heeft deze beschikbaar op het project. Daarnaast wordt het logboek uiterlijk twee weken na afronding van de werkzaamheden verstrekt aan de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016046. In het logboek wordt vermeld op welke data de deskundige aanwezig was, welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en (indien van toepassing) hoeveel exemplaren en verblijfplaatsen van welke soorten op welke locatie zijn waargenomen.

Soortspecifieke voorschriften

11. Alle mitigerende maatregelen zoals genoemd in tabel 3 op pagina 8 tot en met 10 en die zijn opgenomen in bijlage 3 van deze ontheffing, dienen te worden uitgevoerd.

12. In vervolg op voorschrift 9 begeleidt de deskundige in elke geval het plaatsen of aanbrengen van mitigerende maatregelen, het ongeschikt maken van verblijfplaatsen en voert de deskundige monitoring van de permanente voorzieningen voor de Laatvlieger uit. Dit is opgenomen onder ecologische begeleiding in bijlage 3.

[1] De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:
- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

13. Tijdens de werkzaamheden aan de woningblokken worden nog drie geschakelde Tichelaarkasten voor de Laatvlieger ingebouwd in drie woningen. Deze kasten dienen geplaatst te worden in de woningen met de huisnummers 7, 31 en 39. Indien dit onverwacht niet mogelijk blijkt, dan dienen deze onder vergelijkbare condities in de directe omgeving van deze huisnummers te worden aangebracht.

14. Monitoring van de Tichelaarkasten voor de Laatvlieger dient plaats te vinden in jaar 3, jaar 5 en jaar 7 na realisatie van het project. De resultaten van de monitoring dienen in hetzelfde jaar dat elke monitoringsronde is uitgevoerd ter beoordeling aangeboden te worden aan de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016046. Indien de monitoringsgegevens van de Laatvlieger een negatieve trend laten zien, dienen er aanvullende maatregelen te worden getroffen in overleg met de provincie Gelderland.

BEOORDELING VAN DE AANVRAAG

Project

In de aanvraag beschreven project

Veluwonen is voornemens 44 woningen aan de Hackfortweg (complex 2003) te Loenen te renoveren. Het betreft 43 woningen die in bezit zijn van Veluwwonen en 1 woning die in particulier bezit is. Werkzaamheden die aan de woningen gaan plaatsvinden zijn dakisolatie (buitenkant), bijvullen of na-isolatie van ingezakte spouwmuurisolatie en bijkomende werkzaamheden. In het totaal zijn 17 ‘werkblokken’ onderscheiden waar de werkzaamheden tussen week 36 (begin september) en week 46 (half november) van 2018 worden opgestart. De planning is opgenomen in tabel 2.

Tabel 2 Planning, zie ook figuur 1 in bijlage 1

Week 36	blok 1 (4 woningen)
Week 37	blok 2 (4 woningen)
Week 38	blok 3 (4 woningen)
Week 39	blok 4 en 5 (4 woningen)
Week 40	blok 6 en 7 (4 woningen)
Week 41	blok 8 en 9 (4 woningen)
Week 42	blok 10 en 11 (4 woningen)
Week 43	blok 12 (4 woningen)
Week 44	blok 13 (4 woningen)
Week 45	blok 14 en 15 (4 woningen)
Week 46	blok 16 en 17 (4 woningen)

Onderzoek

In de aanvraag beschreven wijze van uitvoering van het onderzoek

Huismus, Gierzwaluw, vleermuizen

Als vooronderzoek heeft literatuuronderzoek plaatsgevonden (NDFF/verspreidingsatlassen). Er is op een quickscan/natuurtoets uitgevoerd waarbij gericht gezocht is naar nestlocaties en verblijfplaatsen van beschermde soorten. Er heeft in de zomer en najaar van 2017 een soortgericht onderzoek plaatsgevonden op basis van het Vleermuisprotocol 2017 en/of de soortenstandaards Huismus, Gierzwaluw en Gewone dwergvleermuis.

Huismus
Alle objecten zijn tweemaal bezocht tussen 1 april en 15 mei 2017. Het onderzoek vond plaats op 25 april en 9 mei 2017.

Gierzwaluw
Alle objecten zijn drie keer onderzocht tussen 15 mei en 15 juli 2017. Het onderzoek vond plaats op 15, 16, 25 en 27 juni en op 4 juli 2017. Daarbij zijn de aanwezigheid en mogelijke nestplaatsen van gierzwaluwen geïnventariseerd. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van het afspelen van gierzwaluwgeluiden. Naast de waarnemingen uit de officiële gierzwaluwronden zijn waarnemingen van uitvliegende en invliegende gierzwaluwen tijdens het vleermuisonderzoek opgenomen. Enkel bij het laatste onderzoek is een tussenperiode van 9 dagen in plaats van de voorgeschreven 10 dagen. Gezien het aantal veldrondes dat is uitgevoerd, is ondanks deze geringe afwijking een goed inzicht in de aanwezige verblijfplaatsen verkregen.

Vleermuizen
De gebouwen zijn vanaf de openbare weg en de achterpaden door één waarnemer in het veld geïnventariseerd met behulp van een Batlogger M. Het onderzoek vond plaats op 1, 15, 16, 25 en 27 juni, 4 juli 16 augustus en 12 september 2017. Op 1 juni en 4 juli betrof dit een ochtendbezoek. De overige rondes waren in de avond. Voor het in beeld brengen van de zomer- en kraamverblijfplaatsen zijn twee deelgebieden onderscheiden. Omdat de deelgebieden op elkaar aansluiten, treedt er een zekere overlap op en wordt gemotiveerd afgeweken van de vuistregel dat 75% van het onderzoeksgebied vanaf een vast punt is te overzien of te beluisteren.

Afwijking van de vuistregel wordt verder gemotiveerd door het gebruik van de Batlogger M. Dit type batdetector is veel gevoeliger dan de vaak ingezette Pettersson D240X, en heeft daarmee een groter bereik. Daarnaast worden alle vleermuisgeluiden opgenomen, waardoor in een latere fase ook zwakke signalen kunnen worden geanalyseerd. Gelijktijdig met de opname van het geluid is de plaatsbepaling vastgelegd. Door deze combinatie zijn de locatie en de aangetroffen soorten met een hoge mate van zekerheid te onderscheiden en wordt ruim voldaan aan de eisen uit het Vleermuisprotocol. Bij de inventarisatie wordt gestreefd naar een periode tussen twee onderzoeken die volgens het Vleermuisprotocol optimaal is. Door onvoorziene externe omstandigheden (bijvoorbeeld het weer), wordt soms gekozen voor een kortere tussenliggende periode (waarbij de inventarisatieomstandigheden voor vleermuizen dan optimaal waren). Altijd wordt het minimale aantal dagen (10) tussen twee onderzoeken zoals voorgeschreven in het protocol aangehouden.

De kraamverblijfplaatsen van de Laatvlieger zijn vastgesteld op basis van veel sociale geluiden, waarbij het gedrag ‘zwermachtig’ was. De exacte aantallen konden niet worden vastgesteld. Op basis van expert judgement is ingeschat dat het bij huisnummer 39 om een kleine kolonie gaat van maximaal 10 dieren.

Op 14 mei 2018 is een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar kraamverblijfplaatsen van de Laatvlieger door 15 waarnemers tijdens een excursie in het plangebied.

In de aanvraag beschreven ecologische waarden
Tijdens de onderzoeken zijn aangetroffen:
- 7 nesten van de Huismus onder de dakpannen;
- 15 nesten van de Gierzwaluw onder de dakpannen en/of loodflappen aan de kopse gevels;
- 4 paarverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis, vermoedelijk in kopgevels (exacte locatie kon niet worden vastgesteld) en 3 zomerverblijfplaatsen van de Gewone

dwergvleermuis. Individuele winterverblijven van de Gewone dwergvleermuis kunnen niet worden uitgesloten;
- 1 kraamverblijfplaats en 1 kraam- en zomerverblijfplaats van de Laatvlieger aan de kopse kanten van twee woningen. Het is aannemelijk dat beide kraamverblijven van dezelfde kraamgroep zijn. Bij het aanvullende onderzoek op 14 mei 2018 is vastgesteld dat het om een groep van 15 dieren gaat. De kolonie laatvliegers verplaatst zich tussen de woningen op de huisnummers 7, 31 en 39.
- Foeragerende of langsvliegende rosse vleermuizen en gewone grootoorvleermuizen. Er is geen binding van deze soorten met de projectwoningen vastgesteld.

Niet aangetroffen zijn:
- (Massa)winterverblijven van vleermuizen;
- Essentiele foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen;
- Reptielen, amfibieën, overige zoogdieren, beschermde planten, vissen, vlinders en ongewervelden.

In de aanvraag beschreven effecten van het project op de ecologische waarden
Door de renovatiewerkzaamheden aan de woningen worden:
- 8 nesten van de Huismus beschadigd en vernield;
- 15 nestlocaties van de Gierzwaluw beschadigd en vernield;
- 4 paarverblijfplaatsen en 3 zomerverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis beschadigd en vernield;
- 1 kraamverblijfplaats en 1 kraam- en zomerverblijfplaats van de Laatvlieger beschadigd en vernield.

Er wordt met de isolatiewerkzaamheden geen foerageergebied van de Huismus of Gierzwaluw, of foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen aangetast.

Uit de omgevingscheck blijkt dat veel woningen in de directe omgeving in ongeveer dezelfde periode zijn gebouwd. In grote lijnen geldt dat woningen die in een vergelijkbare periode zijn gebouwd dezelfde opbouw hebben (bijvoorbeeld spouwmuur) en materiaaltoepassing (baksteen, pangedekt). Hierdoor is er vaak een grote overeenkomst in de vestigingsmogelijkheden voor beschermde soorten.

Door de voorgenomen mitigerende maatregelen hebben de werkzaamheden enkel tijdelijke effecten op de aanwezige beschermde flora en fauna. Negatieve effecten worden verzacht door het tijdig aanbrengen van vervangende verblijfplaatsen en voor de meest verstoringsgevoelige verblijfplaatsen (kraamverblijfplaats Laatvlieger en nesten van Gierzwaluw) geen verstorende werkzaamheden uit te voeren in de meest kritische periode.

In de aanvraag beschreven preventieve maatregelen om effecten te voorkomen
Omdat er buiten het broedseizoen van vogels wordt gewerkt, wordt doden, verwonden of verstoren van broedende vogels voorkomen.

In de aanvraag beschreven gedragscode
Uit de aanvraag blijkt dat geen gebruik gemaakt wordt van een gedragscode.

Nu preventieve maatregelen, ter voorkoming van overtreding van de in hoofdstuk 3 van de Wnb vermelde verboden, niet voldoende in deze aanvraag zijn opgenomen en er geen gedragscode van toepassing is, is voor het uitvoeren van de aangevraagde activiteit een ontheffing nodig.

In de aanvraag beschreven mitigerende maatregelen
Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de Huismus, Gierzwaluw, Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger te voorkomen worden maatregelen voorgesteld. De mitigerende maatregelen zijn opgenomen in tabel 3.

In januari 2018 is een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin de werkwijze is toegelicht, zie bijlage 3. In een brief d.d.27 juni 2018 (bijlage in de e-mail van 29 juni 2018) is een ecologische onderbouwing aangeleverd voor de werkzaamheden bij huisnummer 7. Op een aantal momenten vindt ecologische begeleiding plaats, dit is opgenomen in bijlage 3.

Tabel 3 Overzicht van de mitigerende maatregelen.

Soorten waarop negatief effect wordt verwacht	Vermijden gevoelige perioden	Tijdelijke mitigatie	Ongeschikt maken of verjagen ruim vóór de ingreep	Permanente mitigatie
Huismus	Werkzaamheden worden buiten het broedseizoen uitgevoerd, half maart t/m augustus; Werkzaamheden onder gunstige omstandigheden (droog, niet-vriezend en onder 6 Bft); Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd.	Plaatsen van 14 nestkasten type NK GZ 08 in december 2017, deze gierzwaluwkasten worden door de Huismus goed gebruikt, zie figuur 1 bijlage 2, voorwaarden: - zijn van duurzaam materiaal vervaardigd; - worden niet verstoord door de renovatiewerkzaamheden; - worden op minimaal 3 meter hoogte boven maaiveld geplaatst. De tijdelijke voorzieningen zullen worden verwijderd na het realiseren van de permanente voorzieningen.	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de nestplaatsen bij gunstig weer ongeschikt gemaakt door het verwijderen van dakpannen. Bij het toepassen van werende maatregelen dienen die gecontroleerd en goedgekeurd te worden door de begeleidend ecoloog. Na ongeschikt maken vindt een nadere controle plaats of de vogels echt vertrokken zijn.	Aanbrengen van een maatwerkconstructie onder de goten aan de wegzijde van de 44 woningen, zie figuur 1 bijlage 3. De foerageer- en drinkmogelijkheden voor de huismus veranderen niet tijdens en na de periode van renovatie/sloop en nieuwbouw. Er blijven voldoende zandige plekken gehandhaafd, waar huismussen hun stofbaden kunnen nemen. Geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroute zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.
Gierzwaluw	Werkzaamheden worden buiten het broedseizoen uitgevoerd half april t/m half augustus. Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd.	Plaatsen van 70 nestkasten type NK GZ 08 in december 2017, zie figuur 1 bijlage 2. De tijdelijke voorzieningen zullen worden verwijderd na het realiseren van de permanente voorzieningen.	n.v.t. omdat buiten het broedseizoen wordt gewerkt. Nestmateriaal van de oude nesten wordt verzameld en in genummerde boxen geplaatst en vervolgens in de nieuwe voorzieningen geplaatst.	Aanbrengen van een maatwerkconstructie onder de goten aan de wegzijde van de 44 woningen, zie figuur 1 bijlage 3. Voor de verblijven aan de zuidkant van de Hackfortweg is in mei 2018 op 3 plaatsen de Swiftsound geplaatst. Dit

				apparaat speelt op gezette tijden lokroepen van gierzwaluwen af waardoor dieren getriggerd worden om de voorzieningen op deze locatie te onderzoeken. De effecten van de permanente voorzieningen worden gemonitord in de zomer van 2019 en de zomer van 2022. De werkzaamheden staan onder begeleiding van deskundige ecologen, zie bijlage 3. Geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroute zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.
Gewone dwergvleermuis	Werkzaamheden worden buiten de kwetsbare winterperiode uitgevoerd. Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd.	Plaatsen van 28 tijdelijke Schwegler 2FE kasten (paar-/zomerverblijf) aan woningen, zie figuur 1 bijlage 2, voorwaarden: - worden niet verlicht door straatlantaarns of ander kunstlicht; - hebben voldoende veilige uitvliegruimte: minimaal 1 meter breed en 3 meter diep; - locaties worden afgestemd met migratieroutes, vliegroutes en foerageergebieden. De tijdelijke voorzieningen zullen worden verwijderd na het realiseren van de permanente voorzieningen.	Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de paarverblijfplaatsen ongeschikt gemaakt d.m.v. het wiggen van kantpannen van de woningen aangevuld met exclusion flaps. Na ongeschikt maken vindt een nadere controle plaats of de vleermuizen echt vertrokken zijn. Dit is met een vleermuisonderzoek in de avond.	Voor de zomer- en paarverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis worden de boeiboorden van de kopse kanten van alle woningen geschikt gemaakt, zie figuur 2 bijlage 3. Individuele overwinterende gewone dwergvleermuizen kunnen gebruik maken van de 6 geschakelde Tichelaarkasten die voor de Laatvlieger worden aangebracht. Geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroute zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.

Laatvlieger	Werkzaamheden worden buiten de kwetsbare kraamperiode (half mei tot half juli) en winterperiode uitgevoerd. Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd.	Ten behoeve van de Laatvlieger en als verblijf voor mogelijk overwinterende individuen van de Gewone dwergvleermuis zijn in mei 2018 3 geschakelde Tichelaarkasten ingebouwd in de nokken van de kopgevels van de woningen op nr. 1, 8 en 24 (aanvullende info 12 juni 2018).	Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt de kraamverblijfplaats onder ecologische begeleiding ongeschikt gemaakt d.m.v. het wiggen van kantpannen van de woning aangevuld met exclusion flaps. Na ongeschikt maken vindt een nadere controle plaats of de vleermuizen echt vertrokken zijn. Dit is met een vleermuisonderzoek in de avond	Gedurende de werkzaamheden aan de woningen waarin de kraamverblijfplaatsen van de laatvlieger hebben gezeten, worden nog 3 Tichelaarkasten ingebouwd in de woningen op nrs. 7, 31 en 39 (aanvullende info 29 juni 2018). Mocht dit onverwacht niet mogelijk zijn, dan worden inbouwlocaties met vergelijkbare condities in de directe omgeving als alternatief gekozen. In totaal zijn 6 geschakelde Tichelaarkasten aanwezig. De effecten van de voorzieningen worden gemonitord. Voor de Laatvlieger vindt monitoring plaats in jaar 3, 5 en 7 na realisatie van het project, zie voorschrift 14. De werkzaamheden staan onder begeleiding van deskundige ecologen, zie bijlage 3. Er worden geen belemmerende elementen in de in- en uitvliegroutes geplaatst zoals bomen, vlaggenmasten, steigers, etc.

In de aanvraag beschreven overtreding van verbodsbepalingen
Aan de hand van het voorgaande is in de aanvraag bepaald welke verbodsbepalingen worden overtreden. Dit is aangegeven in het aanvraagformulier. Er is ontheffing aangevraagd voor de soorten, verboden en het belang zoals opgenomen in tabel 1.

Beoordeling
Beoordeling van de resultaten van het ecologisch onderzoek en de mitigerende maatregelen
Wij hebben het ecologisch onderzoek beoordeeld en wij oordelen dat het onderzoek naar de Huismus en Gierzwaluw op de juiste wijze is uitgevoerd en compleet is. Bij het onderzoek naar

vleermuizen is op enkele punten afgeweken van het vleermuisprotocol. Hiervoor is een motivatie gegeven.

Huismus en Gierzwaluw

De voorgestelde mitigerende maatregelen voor de Huismus en Gierzwaluw zijn voldoende. Er worden tijdig alternatieve verblijfplaatsen in de vorm van kasten aangeboden. De tijdelijke gierzwaluwkasten waren niet noodzakelijk omdat buiten het broedseizoen wordt gewerkt in een periode dat de gierzwaluwen niet in Nederland verblijven. Maar uit voorzorg en eventuele vertragingen neemt de initiatiefnemer geen risico en heeft tijdelijke voorzieningen geplaatst. Er is voor gekozen om het oude nestmateriaal te verzamelen in boxen en dit terug te plaatsen in de nieuwe voorzieningen voor de Gierzwaluw. Het aantal tijdelijke gierzwaluwkasten is niet geheel conform het kennisdocument gierzwaluw (BIJ12), maar omdat de werkzaamheden per woningblok van 3-4 woningen gefaseerd uitgevoerd worden, zijn er in de eerste week van de renovatie al permanente voorzieningen onder de dakgoten aanwezig. De maten van de permanente maatwerkconstructies onder de goten voor de Huismus en de Gierzwaluw wijken af van die in de soortenstandaards zijn opgenomen. In de kennisdocumenten huismus en gierzwaluw zijn geen minimale maten opgenomen. De gekozen maatvoering voldoet aan de minimale maten die beide dieren in de huidige situatie ter beschikking hebben.

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de nesten van de Huismus ongeschikt gemaakt. Gierzwaluwen zijn in de periode dat de werkzaamheden worden uitgevoerd (week 36 tot 46) niet meer aanwezig in Nederland.

Vleermuizen
Voor de Gewone dwergvleermuis worden tijdig voldoende tijdelijke kasten opgehangen. Ook hier geldt dat door de fasering per woningblok al vanaf de eerste week van de renovatie al permanente voorzieningen aanwezig zijn. De verblijfplaatsen worden voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt.

Voor de Laatvlieger zouden in mei 2018 drie Tichelaarkasten ingebouwd worden in de spouwen van de woningen op nrs. 1, 8 en 24. Het is gezien de te behalen isolatiewaarden van de woningen niet mogelijk om de spouwmuur rechtstreeks toegankelijk te maken. Omdat een enkele Tichelaarkast mogelijk niet voldoende ruimte biedt voor een kraamkolonie van de Laatvlieger hebben wij voorgesteld om twee kasten te schakelen, zodat er een grotere ruimte in de spouw ontstaat. Dit is op 23 april 2018 overlegd met de initiatiefnemer en bevestigd.

Omdat in 2017 een kolonie laatvliegers is aangetroffen in de woning op nummer 7 en de kolonie in mei 2018 was verplaatst naar nr. 31, worden er in totaal zes geschakelde Tichelaarkasten ingebouwd. Drie geschakelde inbouwkasten zijn in mei 2018 gerealiseerd in de huisnummers 1, 8 en 24 en waren daarmee aanwezig voor aanvang van het kraamseizoen 2018. De laatste drie geschakelde kasten worden in de geplande weken van de werkzaamheden in de woningen op nrs. 7, 31 en 39 aangebracht. Zo zijn in alle woningen waar de kolonie is aangetroffen inbouwkasten aanwezig. Mocht dit door onvoorziene omstandigheden niet mogelijk zijn, dan zullen inbouwlocaties met vergelijkbare condities in de directe omgeving als alternatief gekozen worden. Dit wordt opgenomen in een extra voorschrift.

Qua microklimaat zijn de Tichelaarkasten geschikt omdat ze diverse compartimenten hebben. Er zijn inmiddels goede ervaringen met het gebruik van Tichelaarkasten door laatvliegers, dit betreft echter individuen en geen kraamverblijven. Omdat het toepassen van inbouwkasten experimenteel is voor kraamverblijven van de Laatvlieger is monitoring van de kasten noodzakelijk. Dit wordt opgenomen in een extra voorschrift. Uit de monitoringsgegevens moet nog blijken of de functionaliteit van kraamverblijf voor de Laatvlieger na de werkzaamheden gewaarborgd wordt.

Uit de omgevingscheck blijkt dat veel woningen in de directe omgeving in ongeveer dezelfde periode zijn gebouwd. In grote lijnen geldt dat woningen dezelfde opbouw hebben (bijvoorbeeld spouwmuur) en dezelfde materiaaltoepassing (baksteen, pangedekt). Hierdoor blijven er vergelijkbare vestigingsmogelijkheden voor beschermde soorten aanwezig.

Op basis van het voorgaande hebben wij bepaald voor welke (aangevraagde) soorten welke verbodsbepalingen worden overtreden. Deze zijn weergegeven in tabel 1. Voor deze soorten en verboden wordt de ontheffing verleend. Dit wijkt af van de aangevraagde verboden. Voor de Huismus en Gierzwaluw was ook een ontheffing voor artikel 3.1 lid 4, het opzettelijk verstoren aangevraagd. Echter kan hiervoor geen ontheffing worden verleend omdat de gunstige staat van instandhouding van beide soorten niet in het geding is.

Andere bevredigende oplossing
In de aanvraag beschreven andere bevredigende oplossingen

Locatie
De voorgenomen werkzaamheden zijn specifiek voor de in deze ontheffing aangevraagde woningen, de werkzaamheden zijn locatie gebonden. Alternatieve locaties voor de uitvoering van de werkzaamheden zijn dan ook niet aan de orde.

Wijze van uitvoering
De nu voorgestelde werkwijze is afgestemd op de meest kwetsbare functies van de nu aanwezige beschermde dieren. Een alternatieve inrichting, door bijvoorbeeld het aanbrengen van nog meer voorzieningen, biedt geen meerwaarde doordat de verblijfplaatsen al gemitigeerd worden met de compensatiefactor. Voor de Gewone dwergvleermuizen wordt een upgrade van de bij de inventarisatie geconstateerde functies bewerkstelligd door het plaatsen van enkele inbouwvoorzieningen die ook geschikt zijn als (klein) kraam- of winterverblijf.

Periode van uitvoering
Corporaties in Nederland staan voor een grote opgave om aan de afspraken uit het Energieakkoord invulling te geven. De werkzaamheden worden uitgevoerd in periode dat de minste overlast optreedt. Ecologisch kan beargumenteerd worden dat een verdere fasering over meerdere jaren gunstig kan zijn. Met dezelfde argumenten kan beargumenteerd worden dat het gunstiger is alle werkzaamheden aaneengesloten uit te voeren, zodat er daarna weer een lange periode van rust is.

Beoordeling van de andere bevredigende oplossingen
Het project is locatie gebonden. Woningisolatie is nodig om te kunnen voldoen aan het Energieakkoord. Er wordt buiten het broedseizoen gewerkt en de werkzaamheden worden over 10 weken gefaseerd uitgevoerd. Het werken in een andere periode is niet aan de orde. Er worden voor de Gierzwaluw, Huismus en Gewone dwergvleermuis voldoende alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd. Voor de Laatvlieger is op 23 april 2018 overeengekomen dat het aantal inbouwkasten wordt verdubbeld naar acht, waarbij twee kasten geschakeld worden. Omdat de kolonie laatvliegers in drie verschillende woningen is aangetroffen in 2017 en 2018, worden in totaal zes geschakelde inbouwkasten gerealiseerd, waarvan drie in de woningen waar de kolonie is aangetroffen.

Conclusie
Er bestaat geen andere bevredigende oplossing.

Belang
In de aanvraag beschreven belang(en)
In de aanvraag is bepaald welk wettelijk belang op het project van toepassing is. Dit is aangegeven in tabel 1.

De ontheffing wordt aangevraagd in het belang van de volksgezondheid. Als er niet wordt geïsoleerd, leidt dit tot overlast door vocht, waardoor schimmels in de woningen ontstaan.

Bovendien is het behalen van gemiddeld Energielabel B voor huurwoningen een belangrijk doel uit het Convenant Energiebesparing Huursector, waaraan ook Veluwonen zich gebonden heeft.

Beoordeling van belang(en)
Wij kunnen instemmen met het in de aanvraag beschreven belang.

Gunstige staat van instandhouding
In de aanvraag beschreven effect op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten

Huismus en Gierzwaluw
De Huismus is algemeen in dorpen en steden. In het plangebied zijn 7 nesten aangetroffen. De gunstige staat van instandhouding komt niet in het geding omdat:
- Er tijdig nieuwe (tijdelijke) voorzieningen worden getroffen voor de Huismus conform de Soortenstandaard en het kennisdocument;
- Er niet wordt gewerkt tijdens de broedperiode (maart-augustus).

De Gierzwaluw is algemeen in dorpen en steden. Er zijn 14 nesten vastgesteld in de projectwoningen en een veel groter aantal laagvliegende dieren. Ook de woningen rond de projectwoningen zijn uitermate geschikt voor de Gierzwaluw en hier broeden dan ook veel dieren. De gunstige staat van instandhouding wordt niet aangetast omdat:
- Er niet gewerkt wordt aan woningen met gierzwaluwnesten in het broedseizoen van de Gierzwaluw (eind april – begin augustus);
- Er worden tijdelijke en permanente maatregelen getroffen zodat de soort tijdens en na het werk een veelvoud van het huidige aantal verblijfplaatsen beschikbaar heeft;
- Er wordt gewerkt conform de beschikbare kennisdocumenten.

Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger
Gezien de home range maakt het projectgebied deel uit van een metapopulatie van de Gewone dwergvleermuis die de hele bebouwde kom van Loenen omvat, mede omdat er nog 2 zomerverblijven zijn aangetroffen net buiten het plangebied. De gunstige staat van instandhouding wordt niet aangetast door:
- Aan woningen met zomerverblijven enkel te werken in een niet kritische periode (vanaf 15 augustus tot 1 april);
- Nieuwe voorzieningen (deels) dicht bij bestaande verblijfplaats te plaatsen, conform de beschikbare kennisdocumenten;
- Tijdig in ruime mate tijdelijke voorzieningen plaatsen.

Laatvliegers wisselen regelmatig van verblijfplaats, waardoor ervan uit kan worden gegaan dat er sprake is van een uitgebreider netwerk dat zich uitstrekt over de bebouwde kom van Loenen. De gunstige staat van instandhouding wordt niet aangetast door:
- Aan woningen met zomerverblijven enkel te werken in een niet kritische periode (vanaf 15 augustus tot half april);
- Er een ruim aantal nieuwe voorzieningen wordt aangeboden met een diversiteit aan klimatologische omstandigheden, om de kans zo groot mogelijk te maken dat ze in gebruik worden genomen;
- Deze voorzieningen in ieder geval te plaatsen aan de woningen met verblijfplaatsen, zodat ze snel gevonden worden;
- De omstandigheden erop wijzen dat er een netwerk van verblijfplaatsen aanwezig is in Loenen, waardoor de dieren kans hebben om (tijdelijk) uit te wijken indien nodig.

Beoordeling van de effecten op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten
Het uitvoeren van de maatregelen als bedoeld in de aanvraag leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de Huismus, Gierzwaluw en Gewone dwergvleermuis. Naar verwachting leiden de werkzaamheden niet tot een verslechtering van de staat van

instandhouding van de Laatvlieger, dit moet echter blijken uit de monitoring van de permanente voorzieningen voor het kraamverblijf die is voorgeschreven. Indien de voorzieningen niet werken als kraamverblijf dienen in overleg met de provincie aanvullende voorzieningen te worden getroffen.

Zienswijzen
Zienswijze van Bureau Loo Plan te De Steeg, 12 juni 2018
De zienswijze betreft enkele detailwijzigingen in de uitvoering van het project en de resultaten van aanvullend vleermuisonderzoek in mei 2018. In de woning van Hackfortweg 25 zou een geschakelde Tichelaarkast geplaatst worden, bij nader inzien is uitgeweken naar de woning nr. 24. Op 14 mei 2018 is een aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd. Hierbij is vastgesteld dat de kolonie laatvliegers die in 2017 aangetroffen was in de woning op nr. 39, is verplaatst naar nr. 31. Er zijn in mei 2018 geen andere verblijfplaatsen van de Laatvlieger aangetroffen in andere woningen. Het plangebied is in gebruik door 1 kolonie laatvliegers die zich verplaatst binnen meerdere woningen (nr. 7, 31 en 39). Naar aanleiding van bovenstaand detailwijziging en aanvullend onderzoek wijzigt de basis waarvoor ontheffing wordt verleend niet en wordt nog steeds voldoende gecompenseerd en gemitigeerd om het verlies van de verblijfplaats op te vangen. Hiermee kan deze zienswijze dan ook gezien worden als een informatieve update van de ontheffing.

Reactie op zienswijze
Het plaatsen van een van de Tichelaarkasten in een naastgelegen woning is niet van invloed op onze eerdere beoordeling en besluit. De wijziging is doorgevoerd in het definitieve besluit. Het aanvullend vleermuisonderzoek in mei 2018 heeft aangetoond dat de kolonie laatvliegers gebruik maakt van meerdere woningen binnen het plangebied die gerenoveerd gaan worden. De mitigerende maatregelen voor de Laatvlieger worden zodanig aangepast dat in de woningen waar de kolonie is aangetroffen inbouwkasten worden geplaatst.

Conclusie
Gelet op het voorgaande kan de gevraagde ontheffing worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

Wij wijzen u erop dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet- en regelgeving.

BEROEP
Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na dagtekening van het besluit hiertegen een beroepschrift indienen bij de rechtbank Gelderland (Postbus 9030, 6800 EM Arnhem). Zij die partij zijn in de hoofdzaak kunnen bij de voorzieningenrechter van de rechtbank Gelderland (Postbus 9030, 6800 EM Arnhem) een verzoek indienen om een voorlopige voorziening te treffen.

Voor individuele burgers (niet voor advocaten en ook niet voor gemachtigden namens een bedrijf of een organisatie) bestaat de mogelijkheid digitaal beroep of een verzoek om een voorlopige voorziening in te dienen. Meer informatie kunt u vinden op www.rechtspraak.nl.

Voor het behandelen van een verzoek om een voorlopige voorziening wordt griffierecht geheven. Over de hoogte en de wijze van betaling van het griffierecht kunt u informatie verkrijgen bij de rechtbank Gelderland via telefoonnummer (088) 361 2000 of op www.rechtspraak.nl.

Namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

M.J.B. Kaal

bijlagen:
- Bijlage 1: Figuur 1 kaart projectlocatie
- Bijlage 2: Figuur 1 locatie mitigerende maatregelen
- Bijlage 3: Figuur 1 tekening maatwerkvoorziening Huismus/Gierzwaluw
  Figuur 2 tekening aanpassing boeiboord Gewone dwergvleermuis

BIJLAGE 1

Kaart projectlocatie

Figuur 1 projectwoningen (43) verdeeld in werkblokken

BIJLAGE 2

Locatie tijdelijke mitigerende maatregelen

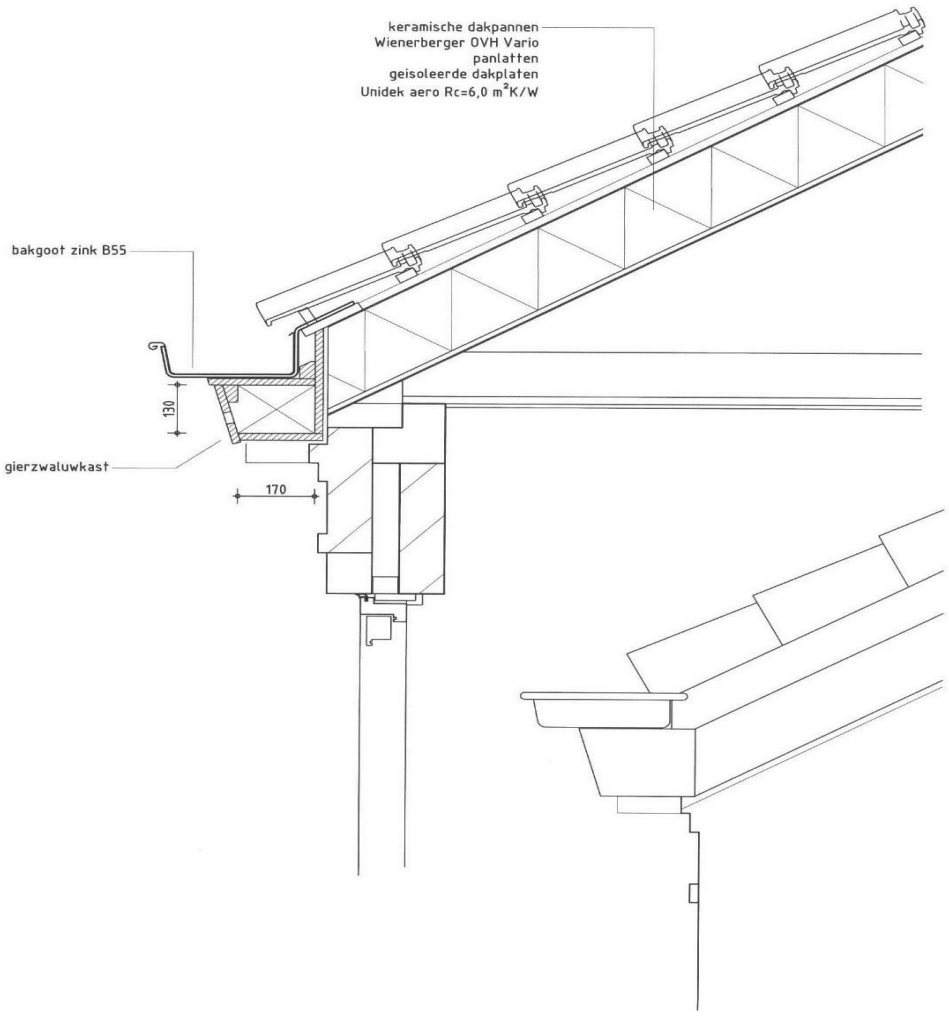
Figuur 1 Tijdelijke voorzieningen met aantallen in rood

BIJLAGE 3

Ecologisch werkprotocol

Permanente voorzieningen

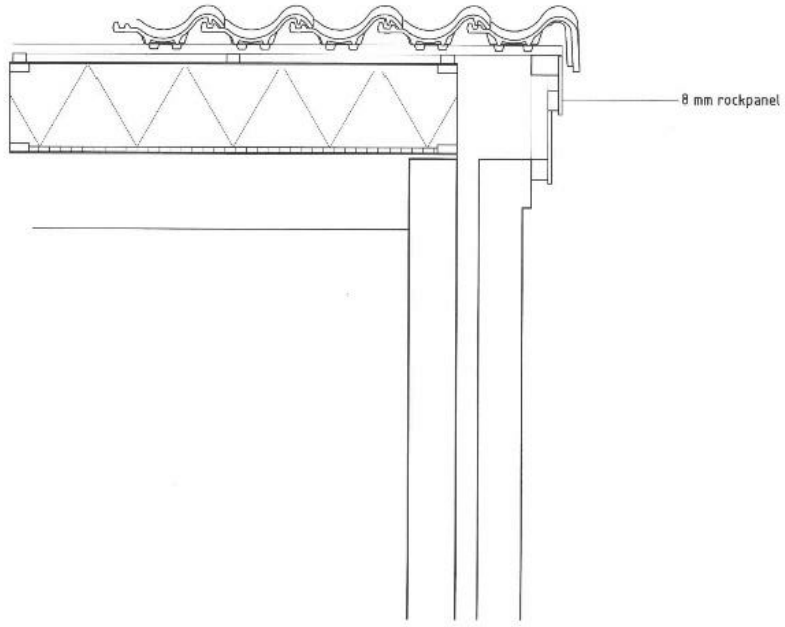
Huismus en Gierzwaluw
Bij alle woningen aan de wegzijde is nestgelegenheid onder de dakgoot, zie figuur 1. Het nestmateriaal van de Gierzwaluw wordt voorzichtig verwijderd en in genummerde boxen opgeslagen. Het nestmateriaal wordt in de nieuwe voorzieningen aangebracht zo dichtbij als mogelijk van het oorspronkelijke nest. Het is essentieel het nestmateriaal niet te verwisselen in verband met de acceptatie. Omdat het nestmateriaal van de Gierzwaluw zeer beperkt is, verdient het de voorkeur om bij de eerste woningen met verblijfplaatsen het nestmateriaal samen met de begeleidend ecoloog te verzamelen (instructie op de werkplek).

Figuur 1 Principe permanente voorziening Huismus en Gierzwaluw

Gewone dwergvleermuis

Op de kopse kant van alle woningen wordt onder het boeiboord ruimte gecreëerd die geschikt is als zomer- en paarverblijf van de gewone dwergvleermuis. De ruimte tussen het rockpanel en de afdekking van de isolatie dient tussen 1,5 en 2,5 cm te zijn. De onderregel waarop het rockpanel is bevestigd, moet per gevel op minimaal 2 plekken zijn onderbroken over een breedte van 5 cm zodat vleermuizen hier achter het rockpanel kunnen kruipen. Een principe-detail is in figuur 2 opgenomen. Ten behoeve van winterverblijfplaatsen: de Gewone dwergvleermuis kan gebruik maken van de Tichelaar-kasten die t.b.v. de Laatvlieger wordt ingebouwd.

Figuur 2 Detail boeiboord (voor vleermuizen)

Laatvlieger

De zes geschakelde Tichelaarkasten worden ingebouwd in de nok van de kopgevels van de woningen op de huisnummers 1, 7, 8, 24, 31 en 39. In verband met mogelijke koudebruggen gaat de voorkeur uit naar inbouw ter hoogte van het schoorsteenkanaal. Bij de realisatie moet worden onderzocht of dit technisch mogelijk is.

Ecologische begeleiding

De begeleidend ecoloog op wordt op onderstaande tijdstippen geraadpleegd:

1. Voorjaar 2018: bij inbouw Tichelaar-kasten;
2. Vanaf week 36: Overleg/controle op vleermuiswerende voorzieningen (exclusion flaps/wiggen);
3. Bij realisatie permanente voorzieningen huismus/gierzwaluw/vleermuizen;
4. Bij verzamelen nestmateriaal gierzwaluw;
5. Bij aantasten verblijfplaats laatvlieger;
6. Contoleren compenserende maatregelen bij afronding project;

7. Uiterlijk 2 weken na afronding project: Logboek bijgehouden door deskundige wordt per mail aan post@gelderland.nl gestuurd onder vermelding van zaaknummer 2017-016046.